

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ГАЛУПОВА ЛАРИСА ІГОРІВНА

УДК 347.996

**АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВРЕГУЛЮВАННЯ
КОНФЛІКТІВ У СФЕРІ ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор
УЛЬЯНОВА Галина Олексіївна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
проректор з навчальної роботи

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ДІДЕНКО Лариса Василівна,
Міжнародний гуманітарний університет,
доцент кафедри цивільного і господарського права
та процесу;

кандидат юридичних наук, професор
РЕЗНИЧЕНКО Семен Васильович,
Одеський державний університет внутрішніх справ,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін

Захист відбудеться «___» _____ 2021 р. о _____ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 у Національному
університеті «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса,
Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці
Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою:
65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Право інтелектуальної власності є всесвітнім стратегічним ресурсом духовного та матеріального збагачення суспільства, економічного розвитку країн, впровадження інноваційного підприємництва на національному та міжнародному рівнях. Порушення прав інтелектуальної власності є викликом для всього міжнародного співтовариства, а рівень захищеності прав та інтересів творців, їх правонаступників – показником ефективності державної політики у сфері протидії неправомірному використанню результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Специфіка відносин у сфері права інтелектуальної власності зумовлена, зокрема, свободою творчої, інтелектуальної діяльності, необхідністю збалансованого підходу до забезпечення реалізації виключних прав правоволодільцями на результати творчості та їх обмеження задля дотримання суспільних інтересів, легкістю відтворення та поширення копій об'єктів права інтелектуальної власності, в тому числі в мережі Інтернет, можливістю надання правової охорони тотожним творам як різним об'єктам права інтелектуальної власності на практиці призводить до чисельних конфліктів, які в переважній більшості вирішуються в судовому порядку. Разом з тим винесення рішення по справі за результатами судового розгляду не свідчить про вичерпання конфлікту та задоволення інтересів конфліктуючих сторін. Істинні причини конфлікту при вирішенні спору в судовому або адміністративному порядку можуть залишитись невиявленими, оскільки фактичні обставини справи є лише зовнішньою формою вираження суперечностей між сторонами, тоді як сутнісні (внутрішні) чинники можуть бути неусвідомленими, а тому неврахованими під час винесення рішення.

Сприяття прийняттю оптимальних рішень, які можуть максимально задовольнити інтереси сторін завдяки встановленню підстав виникнення конфлікту у сфері права інтелектуальної власності, можуть альтернативні способи врегулювання конфліктів. У зарубіжних країнах альтернативне врегулювання конфліктів є усталеною практикою, а у випадках, передбачених законодавством, обов'язковою процедурою досудового вирішення спорів. В Україні попри заходи з впровадження практики альтернативного врегулювання спорів, судовий порядок захисту прав та інтересів у сфері інтелектуальної власності залишається пріоритетним.

Відповідно до Плану дій для України Ради Європи на 2018–2021 рр., схваленого Комітетом міністрів Ради Європи 21 лютого 2018 року, одним із важливих завдань у сфері забезпечення правосуддя є сприяння використанню альтернативних способів вирішення спорів в Україні.

Враховуючи зазначене, запровадження практики застосування альтернативних способів вирішення конфліктів у сфері права інтелектуальної власності має важливе практичне значення та потребує належного правового регулювання з урахуванням позитивного міжнародного досвіду, що зумовлює актуальність, теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження.

Загальна проблематика юридичних конфліктів була розкрита в дисертації О.М. Сенік «Загальна теорія правових конфліктів» (2013 р.). Теоретичні питання альтернативного вирішення спорів досліджувались у дисертаційних роботах: О.М. Спектор «Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів» (2012 р.), Я.П. Любченка «Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико – правовий аспект» (2018 р.). Медіація як один із видів АВС була досліджена на рівні докторських дисертацій таких учених, як: І.Г. Ясиновський «Імплементация процедури медіації в українське законодавство: теоретико-правовий аналіз» (2016 р.), Н.А. Мазаракі «Теоретико-правові засади запровадження медіації в Україні» (2019 р.). Третейські суди як альтернатива державному офіційному судочинству були розглянуті в дисертаціях С.О. Юлдашевич «Правове регулювання третейського розгляду господарських спорів» (2006 р.), І.О. Бут «Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні» (2016 р.). Мирова угода як спосіб урегулювання конфлікту досліджена в дисертації О.Г. Бортнік «Мирова угода у цивільному судочинстві» (2007 р.). Питання врегулювання спору за участю судді розглянуто в дисертаційному дослідженні В.Є. Прущак «Врегулювання спору за участю судді у цивільному судочинстві України» (2020 р.). Окремі питання альтернативного врегулювання конфліктів у сфері інтелектуальної власності розкрито в дисертаційній роботі Г.О. Ульянової «Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату» (2015 р.). Разом з тим у вітчизняній науці цивільного права не проводились комплексні дослідження альтернативного врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності, що зумовлює актуальність тематики дисертаційного дослідження.

Теоретичною основою дисертації є роботи таких відомих учених у сфері захисту прав інтелектуальної власності та альтернативного врегулювання конфліктів, як: В.О. Аболонін, Г.О. Андрощук, Х. Бессемер, Н.Л. Бондаренко-Зелінська, О.А. Брижинський, І.В. Васильєва, І.В. Венедіктова, О.І. Виноградова, Н.Ю. Голубєва, Д.Л. Давиденко, Л.В. Діденко, Г.В. Єршоменко, С.І. Калашникова, О.В. Карягіна, С.В. Ківалов, К.К. Ковач, Н.М. Крестовська, А.Н. Кузбагаров, Н.Н. Леннуар, Н.А. Мазаракі, Н.В. Нестор, О.І. Носирєва, М.В. Паладій, Ю.Д. Притика, В.Є. Прущак, С.В. Резніченко, Л.Д. Романадзе, Г.В. Севастьянов, О.М. Спектор, Г.О. Ульянова, С.О. Харитонов, О.І. Харитонова, Р.Б. Шишка та ін. Незважаючи на значну увагу, яка приділяється альтернативному врегулюванню конфліктів та медіації, питання їх застосування у сфері права інтелектуальної власності залишаються малодослідженими у вітчизняній науці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах плану науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від контрафакції, піратства та плагіату» (державний реєстраційний № 0112U000693), плану науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного

права «Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет: теоретичні та практичні аспекти» (державний реєстраційний № 0115U002493), а також плану науково-дослідної роботи кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет» на 2011–2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011–2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671), а також плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер: 0116U0184) на 2016–2020 рр.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення організаційно-правових засад використання альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності та формування пропозицій щодо вдосконалення законодавства в цій сфері.

Для досягнення мети дисертаційного дослідження були сформульовані та вирішувалися такі завдання:

визначити сутність категорії «конфлікт» у сфері права інтелектуальної власності та її співвідношення з категорією «спір»;

розкрити правову природу альтернативного врегулювання конфлікту;

визначити основні види альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності;

встановити переваги застосування альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері інтелектуальної власності;

визначити порядок проведення медіації для ефективного врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності;

розглянути досвід окремих зарубіжних країн щодо застосування медіації як способу врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності;

сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства задля ефективного здійснення процедури медіації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері застосування альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить низка загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, вибір яких обумовлений особливостями його мети, завдань, об'єкту та предмету.

Загальнонаукові методи представлені в роботі переважно методами формальної та діалектичної логіки (аналіз та синтез, методи індукції та дедукції, сходження від конкретного до абстрактного та від абстрактного до конкретного, системно-структурний метод та інші). За допомогою діалектичного методу досліджено правову природу відносин, які виникають

при проведенні примирних процедур, динаміку розвитку інституту альтернативного врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності. Цей метод дозволив дослідити взаємозв'язок між поняттями «врегулювання конфлікту» та «вирішення спору» (розділи 1, 2, 3). За допомогою історико-правового методу здійснено ретроспективний аналіз розвитку примирних процедур (підрозділ 2.1, 2.3). Формально-логічний метод застосовувався при визначенні основних правових понять та категорій, які становлять зміст дисертаційного дослідження, визначенні понять «конфлікт», «спір», поняття «альтернативне врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності», «медіація» (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.1). Системний метод дозволив визначити місце інституту альтернативного врегулювання конфлікту в системі механізмів захисту прав, свобод та законних інтересів громадян (підрозділи 2.1, 2.2). Завдяки порівняльному методу було досліджено міжнародний досвід застосування альтернативних способів врегулювання конфлікту (підрозділи 2.1, 3.3). Логіко-догматичний метод і метод тлумачення норм права використовувались при аналізі проекту Закону України «Про медіацію» (підрозділ 3.1). Метод теоретико-правового моделювання дозволив обґрунтувати пропозиції, спрямовані на вдосконалення положень національного законодавства, що регулюють порядок застосування медіації для врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності (підрозділи 2.2, 3.1, 3.3).

Нормативно-правову основу дисертаційного дослідження становлять Конституція України, укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, акти законодавства окремих зарубіжних держав у сфері права інтелектуальної власності.

Емпіричну базу дослідження складає судова практика розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності та укладання мирових угод.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших у сучасній науці цивільного права України комплексним науковим дослідженням використання альтернативних способів врегулювання конфліктів, які виникають у сфері права інтелектуальної власності.

У дисертаційній роботі сформульовано низку нових положень, які мають важливе значення для захисту прав інтелектуальної власності, а саме:

вперше:

обґрунтовано, що врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності має подвійний аспект: приватноправовий (забезпечення прав та інтересів сторін конфлікту шляхом прийняття обоюдно прийнятного рішення) та публічно-правовий (забезпечення прав та інтересів суспільства, держави та окремого користувача через припинення або попередження поширення контрафактної продукції, усунення перешкод у використанні або створенні об'єктів права інтелектуальної власності тощо);

з урахуванням суб'єктного складу відносин, які виникають під час створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності, виділено такі види конфліктів: конфлікт інтересів – стан відносин у сфері права

інтелектуальної власності, коли сторони діють в рамках закону, але реалізація прав одних осіб може призвести до обмеження або іншим чином вплинути на реалізацію прав інших осіб; конфлікт прав – стан відносин, в яких є загроза або факт порушення прав інтелектуальної власності; конфлікт прав інтелектуальної власності та інших цивільних прав – стан відносин, коли реалізація права на свободу творчості однією особою може призвести до порушення або іншим чином вплинути на особисті немайнові та (або) майнові права іншої особи;

обґрунтовано, що перевагою врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності на відміну від вирішення спору є встановлення істинних причин його виникнення, які можуть бути неусвідомлені сторонами на етапі його розвитку та не з'ясовуються при вирішенні спору в адміністративному, судовому порядках;

удосконалено:

доктринальні підходи до розмежування категорій «конфлікт» та «спір» у сфері права інтелектуальної власності на підставі: процедурних складових, що включають момент виникнення та завершення; механізм врегулювання конфлікту і спору; та сутнісних (змістовних) складових – причини виникнення; умов вичерпання; усвідомленості;

наукові підходи до класифікації конфліктів у сфері інтелектуальної власності за такими критеріями: суб'єктний склад (конфлікт, в якому стороною є первинний суб'єкт прав інтелектуальної власності, конфлікт, в якому стороною є правонаступник); об'єкт конфлікту (конфлікт щодо створених об'єктів права інтелектуальної власності – авторського права, суміжних прав, патентних прав, засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів та послуг, нетрадиційних об'єктів, новітніх об'єктів та щодо створення результату інтелектуальної, творчої діяльності); категорія прав інтелектуальної власності (конфлікти щодо майнових прав та (або) особистих немайнових прав інтелектуальної власності);

класифікацію способів АВС як неюрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності за такими критеріями: залучення третьої сторони; мета проведення; визначення процедури проведення; обов'язковість прийнятого рішення; повноваження щодо прийняття рішень;

поняття «онлайн – медіація», що передбачає переговорний процес за участю сторін та медіатора, що проходить в режимі реального часу з використанням Інтернет платформи (програми) комунікації, спрямований на врегулювання конфлікту;

положення щодо необхідності створення Національним органом інтелектуальної власності реєстру медіаторів, що надають послуги з врегулювання конфлікту у сфері інтелектуальної власності шляхом медіації;

набуло подальшого розвитку:

науковий підхід до визначення структурних елементів, особливостей об'єкта та предмета конфлікту у сфері права інтелектуальної власності. Об'єктом конфлікту у сфері права інтелектуальної власності є результати

інтелектуальної, творчої діяльності. Предметом конфлікту у сфері права інтелектуальної власності є майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності;

доктринальні підходи до співвідношення угоди за результатами медіації та мирової угоди, визначено їх спільні риси (ґрунтуються на добровільних засадах та волевиявленні сторін, мають ознаки цивільно-правового договору) та відмінності (передумови та процедурні аспекти укладання в межах судового провадження та поза ним, обов'язковість для сторін, наслідки недотримання);

науковий підхід щодо переваг медіації як способу альтернативного врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності, а саме: швидке врегулювання конфлікту та припинення правопорушення; прийняття рішення, яке задовольняє вимоги обох сторін; збереження професійних зв'язків; налагодження нового ділового партнерства; конфіденційність процесу та збереження ділової репутації сторін; поштовх для створення та розвитку нових об'єктів права інтелектуальної власності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– науково-дослідній діяльності – для подальших досліджень системи альтернативного врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності;

– правотворчій діяльності – для подальшого розвитку правового регулювання медіації як способу врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності;

– правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності практичної діяльності судів щодо запровадження медіації на основі вітчизняного та зарубіжного досвіду (Акт впровадження Української академії медіації від 26.02.2021 р.);

– навчальному процесі – під час викладання навчальних «Право інтелектуальної власності», «Альтернативне вирішення конфліктів у сфері інтелектуальної власності», «Врегулювання спору за участю судді», «Патентна юстиція», а також для підготовки підручників, навчальних і навчально-методичних посібників із зазначених дисциплін (Акт впровадження Національного університету «Одеська юридична академія» від 03.03.2021 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях і науково-методичних семінарах кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права Національного університету «Одеська юридична академія». Теоретико-методологічні положення та ідеї, що розвиваються у дисертаційному дослідженні, доповідались і обговорювались на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, у тому числі на: круглому столі «Особливості договорів у сучасному законодавстві України» (м. Одеса, 21 вересня 2012 р.); круглому столі «Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі» (м. Одеса, 9 жовтня

2012 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: захист від контрафакції, піратства та плагіату» (м. Одеса, 9 жовтня 2012 р.); Цивілістичних читаннях, присвячених пам'яті І.В. Шерешевського: «Основи цивільного законодавства СРСР 1961 року» та їх вплив на формування сучасного цивільного законодавства України (до 50-річчя прийняття «Основ цивільного законодавства СРСР 1961 року») (м. Одеса, 9 грудня 2011 р.); науково-практичній конференції «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права» (м. Одеса, 30 листопада 2012 р.); науково-практичній конференції «Юридическая наука и практика в условиях современных трансформационных процессов» (м. Сімферопіль, 12–13 квітня 2013 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: захист від контрафакції, піратства та плагіату» (м. Одеса, 26 квітня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правовые реформы в постсоветских странах» (м. Кишинев, 28–29 березня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій ювілею академіка С.В. Ківалова «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16–17 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.); Інтернет-конференції «Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет: теоретичні та практичні аспекти» (м. Одеса, 22 травня 2015 р.); Інтернет-конференції, присвяченій пам'яті І.В. Шерешевського «Проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС» (м. Одеса, 11 грудня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах Євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 17 травня 2019 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Рекодифікація цивільного законодавства і системи права України у контексті євроінтеграційних процесів» (м. Одеса, 8–9 листопада 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 15 травня 2020 р.).

Особистий внесок здобувача. У наукових працях, написаних у співавторстві, автором: визначено правовий статус суб'єктів, яким належать права інтелектуальної власності; розкрито майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності, що можуть бути предметом конфлікту; наведено поняття, принципи та ознаки медіації як альтернативного способу врегулювання конфлікту; охарактеризовано особливості захисту прав інтелектуальної власності на об'єкти, що розміщені у Всесвітній мережі Інтернет.

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено у 26 публікаціях, серед яких 5 наукових статей, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 2 наукові статті, опубліковані у зарубіжних періодичних виданнях, у тому числі 1 наукова стаття, опублікована у зарубіжному виданні, включеному до наукометричної бази Web of Science Core Collection, 1 навчальний посібник та 18 тез доповідей на науково-практичних заходах.

Структура та обсяг дисертації зумовлені специфікою об'єкта і предмета дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (333 найменування), додатків. Загальний обсяг роботи складає 207 сторінок, з яких основний зміст – 166 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, надано відомості про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі «Конфлікт у сфері права інтелектуальної власності: поняття та особливості»** розкрито поняття категорії «конфлікт» та його співвідношення з категорією «спір».

У **підрозділі 1.1. «Поняття конфлікту та його особливості у сфері права інтелектуальної власності»** визначено поняття та структуру конфлікту у сфері права інтелектуальної власності.

Конфлікт у сфері права інтелектуальної власності – це стан суспільних відносин, в яких сторони перебувають в умовах протидії через порушення, потенційну можливість порушення прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності або суперечність майнових, немайнових інтересів сторін у зв'язку зі створенням, використання об'єктів права інтелектуальної власності.

На підставі аналізу поняття «конфлікт» виділено його ознаки у сфері права інтелектуальної власності: хоча б однією зі сторін конфлікту є особа, творчою працею якої створений об'єкт права інтелектуальної власності, або її правонаступники; конфлікт спрямовано на реалізацію, захист майнових чи особистих немайнових прав інтелектуальної власності та інтересів; підставою можуть виступати як протиправні, так і правомірні дії сторін щодо створення та використання результатів творчої діяльності; може мати як приватноправовий, так і публічно-правовий характер.

У **підрозділі 1.2. «Розмежування конфлікту та спору у сфері права інтелектуальної власності»** розкрито поняття та ознаки спору та його співвідношення з конфліктом.

Спір у праві інтелектуальної власності – це процесуальний прояв конфлікту, в якому сторони у письмовій або усній формі відстоюють свої погляди, права, інтереси, вирішення якого відбувається з дотриманням

процедур, визначених на законодавчому рівні, за участі суб'єктів, уповноважених на винесення рішення, обов'язкового для сторін.

Розмежування категорій «конфлікт» та «спір» проведено на підставі процедурних та сутнісних складових. Зазначено, що спір може виступати проявом лише окремих чинників конфлікту, які обумовили його виникнення. З урахуванням відмінностей категорій «конфлікт» та «спір» обґрунтовано, що «вирішення спору» передбачає застосування правових норм і винесення уповноваженою особою правових рішень, які мають обов'язковий характер для сторін (вирішення спорів в суді, третейському суді, міжнародному комерційному арбітражі). «Врегулювання конфлікту» базується на встановленні взаємних інтересів сторін і досягненні угоди, яка ґрунтується на спільному узгодженому волевиявленні сторін та добровільних засадах її виконання (переговори, медіація).

У другому розділі **«Альтернативне врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності»** розкрито поняття та види способів альтернативного врегулювання конфліктів.

У підрозділі 2.1. **«Поняття альтернативного врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності»** розкрито поняття та ознаки альтернативного врегулювання конфліктів.

Під альтернативним врегулюванням конфліктів у сфері права інтелектуальної власності запропоновано розуміти неюрисдикційну форму захисту прав інтелектуальної власності, яка передбачає систему заходів і способів, спрямованих на виявлення та усунення чинників, що зумовлюють перебування сторін у стані конфронтації та неузгодженості позицій через порушення (загрозу порушення) їх прав та інтересів або недопущення виникнення такого стану відносин.

Ефективність врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності доведена її перевагами як механізму самозахисту прав інтелектуальної власності, серед яких можливість: заощадити часові та матеріальні ресурси, запобігти подальшим порушенням прав інтелектуальної власності; забезпечити контроль за подальшим розвитком відносин, задля задоволення потреб кожної сторони; уникнення судового розгляду; самостійно обирати сторонам форму ведення переговорів та виконання досягнутих рішень.

У підрозділі 2.2. **«Види альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності»** досліджено класифікацію способів за різними критеріями: залучення третьої сторони (із залученням третьої сторони – медіація, третейський суд, врегулювання спору за участю судді, без залучення третіх осіб – переговори, мирова угода); мета проведення (примирні – медіація, переговори, мирова угода, врегулювання спору за участю судді; змагальні – третейський суд, міжнародний комерційний арбітраж); визначення процедури проведення (регульовані – міжнародний комерційний арбітраж, третейський суд, мирова угода; нерегульовані – медіація, переговори); обов'язковість прийнятого рішення (процедури АВС,

рішення, яких мають обов'язковий характер – третейський суд, мирова угода, врегулювання спору за участю судді; процедури АВС, рішення, яких не мають обов'язкового характеру – медіація, переговори, фасилітація); повноваження щодо прийняття рішень (процедури, рішення в яких приймають виключно сторони – медіація, переговори, мирова угода, врегулювання спору за участю судді; процедури, в яких третя особа уповноважена прийняти рішення – третейський суд, міжнародний комерційний арбітраж).

У третьому розділі «Правові основи медіації як способу альтернативного врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності» розкрито поняття та переваги врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності шляхом медіації.

У підрозділі 3.1. «Поняття, принципи та ознаки медіації у сфері права інтелектуальної власності» розкрито сутність та переваги медіації при вирішенні конфліктів у сфері права інтелектуальної власності.

Медіація – це добровільна процедура врегулювання конфлікту, яка передбачає переговорний процес за участю третьої нейтральної сторони (медіатора), діяльність якого спрямована на сприяння сторонам у пошуку взаємовигідного рішення.

Звернення сторін конфлікту до медіації з метою його вирішення у сфері права інтелектуальної власності має сприяти: швидкому врегулюванню конфлікту; припиненню порушення прав та інтересів; збереженню добрих ділових відносин чи налагодженню нового ділового партнерства; збереженню ділової репутації сторін; створенню нових об'єктів інтелектуальної власності та способів їх використання.

У підрозділі 3.2. «Порядок врегулювання конфлікту щодо прав інтелектуальної власності шляхом медіації» досліджено стадії проведення медіації.

Медіація як спосіб врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності проходить такі стадії: підготовча; переговори; підписання угоди за результатами медіації.

З метою забезпечення проведення медіації за умови відсутності спеціального законодавчого акту про медіацію обґрунтовується необхідність передбачати в процесуальних законодавчих актах положення щодо можливості звернення сторін до процедури медіації на етапі підготовчого засідання, затвердження угоди за результатами медіації в судовому порядку як додаткової гарантії її обов'язковості та виконання.

У підрозділі 3.3 «Міжнародний досвід запровадження медіації як способу альтернативного врегулювання конфліктів» розкрито практику запровадження медіації в різних країнах світу. Визначено на підставі аналізу практики США, Швеції, Франції, Канади, Австралії, Великобританії, Німеччині, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Італії, Іспанії, Японії, Китаю два підходи до впровадження медіації як процедури врегулювання спорів: на добровільних та обов'язкових засадах (як передумова судового вирішення спорів). Проаналізовано практику зарубіжних країн щодо

встановлення спеціальних вимог до осіб – медіаторів (освіта, вік, професійна підготовка, наявність ліцензії та ін.), кількість годин навчання, оплати праці медіатора, визначено переваги та недоліки закріплення таких вимог у законодавчих актах.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладено найбільш важливі результати дисертаційного дослідження, спрямовані на вирішення наукового завдання щодо запровадження практики альтернативного врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності в Україні, до яких належать такі:

1. Конфлікт – багатоаспектне соціальне явище, що відображає стан відносин між різними категоріями суб'єктів, який характеризується наявністю неузгодженості, протиставлення, конфронтації позицій сторін, обумовлених дійсним порушенням чи загрозою порушення прав та інтересів або помилковими уявленнями про їх наявність.

Конфлікт у сфері права інтелектуальної власності – це стан суспільних відносин, сторони яких перебувають в умовах протидії через порушення, потенційну можливість порушення прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності, мають неузгодженість поглядів, інтересів, переконань щодо процесу створення результатів інтелектуальної творчої діяльності або використання, охорони об'єктів права інтелектуальної власності та обсягу прав, які щодо них виникають.

2. Особливості конфліктів у праві інтелектуальної власності полягають у сфері поширення та охоплення категорій учасників, на яких впливають їх наслідки. Попри приватноправовий характер конфлікту, який полягає в неузгодженості прав та інтересів правоволодільца та інших зацікавлених суб'єктів (потенційних чи реальних користувачів об'єктів права інтелектуальної власності, інших творців, правоволоділців, фізичних та юридичних осіб, задіяних під час створення об'єкта), він може мати публічно-правовий прояв через вплив його наслідків на суспільство, державу.

Публічно-правовий характер конфліктів у сфері права інтелектуальної власності полягає в тому, що неправомірне використання, необґрунтовані обмеження щодо використання або створення об'єктів права інтелектуальної власності можуть призводити, зокрема, до поширення продукції, яка вводить в оману споживачів, або неможливості виготовлення продукції, важливої для забезпечення здоров'я населення, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства.

3. Конфлікт у сфері права інтелектуальної власності, крім негативних наслідків, може мати соціально-позитивний ефект, який полягає у: стимулюванні особи до використання об'єктів права інтелектуальної власності; обмеженні необґрунтованої монополії правоволоділців на використання об'єктів права інтелектуальної власності; виготовленні суспільно корисної продукції; активізації творчої діяльності та налагодженні співпраці.

4. Відмінності між категоріями «конфлікт» та «спір» мають процедурний та сутнісний (змістовний) характер. До процедурних належать такі відмінності: момент виникнення (конфлікт виникає в момент зіткнення інтересів чи прав сторін; спір – з моменту процесуального оформлення та звернення до уповноваженого суб'єкта з метою його вирішення); момент завершення (конфлікт завершується узгодженням інтересів сторін; спір вважається завершеним, коли прийнято процесуальне рішення щодо його вирішення); формалізованість проведення процедури (конфлікт врегулюється у формі та способами, зручними для сторін конфлікту; спір вирішується відповідно до встановлених процесуальних процедур).

До сутнісних відмінностей належать: причина виникнення (при спорі – це наявні або передбачувані за позицією сторони (сторін) спору порушення, загроза порушення прав та інтересів; при конфлікті – як наявні чи передбачувані порушення прав і інтересів, так і суб'єктивні позиції сторін щодо заперечення проти вчинення правомірних дій; умови вичерпання (конфлікт вичерпується за умови, що сторони знайшли обопільно прийнятне рішення, спір вважається вирішеним на підставі рішення уповноваженого органу; усвідомленість сторонами дійсних причин виникнення суперечностей (конфлікт може бути явним (усвідомленим) або прихованим (дійсні мотиви протиставлення позицій є неусвідомленими сторонами); спір є явним для обох сторін.

5. Альтернативне врегулювання конфліктів як неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності передбачає діяльність сторін конфлікту, спрямовану на застосування різних способів виявлення чинників, які обумовили виникнення протиріч і неузгодженостей позицій та визначення оптимальних шляхів їх вирішення як самостійно, так і з залученням третьої сторони.

Переваги альтернативного врегулювання конфліктів полягають у можливості: добровільного вибору конфліктуючими сторонами способу вирішення існуючих суперечностей; узгодження інтересів сторін з процедурних питань; прискореного вирішення питання через зосередження на певній проблемі; визначення прийнятного для всіх сторін рішення, що підвищує гарантії його належного виконання; винайдення напрямів для співпраці та збереження ділових відносин.

6. Способи альтернативного врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності – це сукупність заходів, які можуть обирати сторони конфлікту з метою вирішення існуючих протиріч, припинення порушення прав та інтересів або усунення загроз такого порушення, усунення перешкод щодо реалізації прав на результати творчої, інтелектуальної діяльності, а також свободи творчості.

Специфіка та різноплановість способів альтернативного врегулювання спорів дозволяє визначити критерії для їх класифікації на різні категорії, однак не сприяє побудові єдиної ієрархічної послідовної їх системи.

Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності поділено на категорії за такими критеріями:

залучення третьої сторони; мета проведення; визначення процедури проведення; обов'язковості прийнятого рішення; повноваження щодо прийняття рішень.

7. Особливості конфліктів у сфері права інтелектуальної власності, суб'єктний склад, а також сфера виникнення впливають на вибір способів їх альтернативного врегулювання. Для врегулювання конфліктів у комерційній сфері за участю іноземних суб'єктів ефективним є звернення до Міжнародного комерційного арбітражу, Центру арбітражу та посередництва при Всесвітній організації інтелектуальної власності. Щодо конфліктів, які виникають у сфері приватноправових відносин щодо реалізації права творчості чи інших прав інтелектуальної власності, ефективним є звернення до переговорів, укладання мирової угоди, проведення фасилітації. Для врегулювання спорів, які розглядаються в судовому порядку, поряд з врегулюванням спору за участю судді або укладанням мирової угоди, які передбачені в процесуальному законодавстві, можливим є звернення до переговорів як передумови ефективного вирішення спору. Універсальним способом врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності є медіація, яка може застосовуватись на різних етапах розвитку конфліктної ситуації та незалежно від її суб'єктного складу.

8. Медіація як альтернативний спосіб врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності – це переговорний процес за участю третьої нейтральної сторони, спрямований на пошук взаємовигідного рішення для врегулювання конфлікту щодо об'єктів інтелектуальної власності та прав, які щодо них виникають.

Звернення до медіації можливе як для врегулювання конфліктів, так і на доконфліктній стадії – як передумова розвитку відносин у сфері права інтелектуальної власності на взаємовигідних для сторін умовах. На доконфліктній стадії роль медіатора полягає у сприянні сторонам щодо визначення найбільш прийнятної для них траєкторії побудови та розвитку відносин, співпадіння волі та волевиявлення, очікувань та можливості їх досягнення. Звернення за таких умов до медіації є корисним на етапі укладання договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, визначення умов створення службових творів, спадкування прав інтелектуальної власності, вирішення питання щодо участі правами інтелектуальної власності у складі статутного капіталу юридичної особи тощо.

9. На міжнародному рівні сформовано різні моделі впровадження практики застосування медіації для врегулювання конфліктів, які ґрунтуються на принципах імперативності, коли звернення до медіації є обов'язковою передумовою судового захисту, або диспозитивності, що передбачає право, а не обов'язок учасників конфлікту звертатись до медіації на різних стадіях врегулювання конфлікту.

Передумовою запровадження обов'язкового застосування медіації для врегулювання окремих категорій спорів у національній практиці має бути:

прийняття спеціального законодавчого акту про медіацію; впровадження ефективних механізмів державного фінансування оплати послуг медіаторів, як це передбачено, зокрема, в Грузії, Китаї.

В Україні на сучасному етапі доцільним є збереження практики добровільності альтернативного врегулювання спорів із забезпеченням умов для формування культури позасудового врегулювання спорів завдяки поширенню інформаційних кампаній та підтримки у сфері підготовки медіаторів та процедур їх проведення за окремими категоріями справ.

10. Угода за результатами медіації як документ, в якому виражається воля сторін щодо виходу з конфлікту, має з мировою угодою як спільні риси (мають статус цивільно-правового договору, ґрунтуються на волевиявленні сторін, спрямовані на вирішення конфліктної ситуації), так і відмінності (відбуваються на різних стадіях врегулювання конфлікту, мають різні умови набрання чинності, а також наслідки невиконання чи неналежного виконання).

11. Залежно від вимог, які висуваються до особи медіатора на законодавчому рівні зарубіжних країн, виділено два підходи щодо медіації: професійний (США, Грузія, Молдова) та непрофесійний (Болгарія). Професійна діяльність медіації передбачає відповідність встановленим вимогам до віку, освіти чи спеціальної підготовки медіаторів. Непрофесійна – основною вимогою є наявність у особи повної цивільної дієздатності.

Зважаючи на міжнародний досвід, особливості процедури медіації та роль медіатора, останнім має бути особа з повною цивільною дієздатністю, яка не має судимості, має вищу освіту та пройшла спеціальну підготовку медіатора, обсягом не менше 90 годин.

12. Подальше успішне поширення медіації в Україні потребує проведення багаторівневої просвітницької діяльності. Перший рівень просвіти – це проведення ознайомчих заходів для школярів. Другий рівень – просвіта у закладах вищої освіти. Третій рівень просвіти – це проведення ознайомчих заходів на підприємствах та організаціях щодо конфліктів, можливих способах їх врегулювання.

13. Задля забезпечення прав добросовісних сторін є доречним доповнити статтю 15 проекту Закону України «Про медіацію» № 3504 від 19.05.2020 частиною 1–1 в такій редакції: «Якщо одна зі сторін направила іншій стороні в письмовій формі пропозицію про звернення до процедури медіації та протягом тридцяти днів з дня його направлення не отримала згоду іншої сторони на звернення до процедури медіації, така пропозиція вважається відхиленою».

14. З метою забезпечення ефективного здійснення процедури медіації необхідним є внесення змін та доповнень до таких законодавчих актів:

1) пункт другий частини другої статті 197 ЦПК України викласти у такій редакції: «з'ясовує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, врегулювати спір за допомогою медіації, передати справу на розгляд третейського суду або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді»;

2) пункт другий частини другої статті 182 ГПК України викласти у такій редакції: «з'ясує, чи бажають сторони укласти мирову угоду, врегулювати спір за допомогою медіації, передати справу на розгляд третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або звернутися до суду для проведення врегулювання спору за участю судді».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Бузова Л.І. Поняття альтернативних способів захисту прав інтелектуальної власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2012. Вип. 19. С. 23–25.

2. Бузова Л.І. Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності /Л.І. Бузова, Г.О. Ульянова. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2013. № 4. С. 107–110.

3. Бузова Л.І. Правова природа медіаційної угоди. *Часопис цивілістики*. 2015. Вип 18. С. 56–59.

4. Бузова Л.І. Проблемні питання визначення правової природи і структури правовідносин інтелектуальної власності, що виникають у мережі Інтернет /О.І. Харитонова, Г.О. Ульянова, А.В. Кирилюк, Ю.Ю. Симонян, Н.П. Бааджи, Д.Д. Позова, Г.І. Григор'янц, Л.І. Бузова, І.В. Мартинюк. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Том 17. С. 159–200.

5. Галупова Л.І. Щодо співвідношення процедури медіації та процедури врегулювання спору за участю судді. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 3. С. 135–139.

Статті у зарубіжних наукових виданнях:

6. Бузова Л.І. Щодо співвідношення категорій «конфлікт» та «спір» у сфері права інтелектуальної власності. *Evropský politický a právní diskurz: науково-теоретичний журнал*. 2016. № 2. С. 238–242.

7. Galupova L. «Protection of copyright on the Internet»/ A. Kyryliuk, N. Baadzhy, R. Nonhalo, N. Kapustina, and L. Galupova. *Amazonia*. Vol. 8. No. 24. Pp. 464–470. Nov. 2019.

Інші публікації, що додатково висвітлюють основний зміст дисертації:

8. Бузова Л.І. Цивільне законодавство України: концепції, категорії, визначення: навч. посібник / Л.І. Бузова, О.І. Харитонова авт. кол.; за ред. д-ра юрид наук, проф. С.О. Харитонова, канд. юрид наук К.Г. Некіт. Одеса: Юридична література, 2014. 324 с. (С. 144–146, 166–168)

Тези доповідей на наукових конференціях та засіданнях круглих столів:

9. Бузова Л.І. Медіаційна угода, як вид цивільно-правового договору. *Особливості договорів у сучасному законодавстві України*: матеріали науково-

практичного круглого столу (м. Одеса, 21 вересня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 18–19.

10. Бурова Л.І. Медіація як спосіб вирішення цивільно-правового спору. *Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства України на сучасному етапі*: матеріали круглого столу (9 жовтня 2012 р., м. Одеса). Одеса: Фенікс, 2012. С. 189–191.

11. Бурова Л.І. Альтернативні способи вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: захист від контрафакції, піратства та плагіату*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (9 жовтня 2012 р, м. Одеса) / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 188–190.

12. Бурова Л.І. Зарубіжний досвід застосування процедури медіації. *Цивілістичні читання, присвячені пам'яті І.В. Шерешевського: «Основи цивільного законодавства СРСР 1961 року» та їх вплив на формування сучасного цивільного законодавства України (до 50-річчя прийняття «Основ цивільного законодавства СРСР 1961 року)*: матер. наук. Інтернет-конф., м. Одеса / відп. ред. д-р юрид. наук Є.О. Харитонов / Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 201–204.

13. Бурова Л.І. Запровадження міжнародного досвіду у сфері медіації в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права*: матер. міжнар. наук. конф. (Одеса, 30 листопада 2012 р). Т. 2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2012. С. 603–605.

14. Бурова Л.І. Учасники медіації щодо захисту прав інтелектуальної власності. *Юридическая наука и практика в условиях современных трансформационных процессов*: материалы международной научно-практической конференции, г. Симферополь, 12–13 апреля 2013. Симферополь: Научное объединение «Юридическая мысль», 2013. С. 30–32.

15. Бурова Л.І. Міжнародний досвід проведення медіації як способу захисту прав інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми права інтелектуальної власності: захист від контрафакції, піратства та плагіату*: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 квітня 2013 р, м. Одеса) / за заг. ред. О.І. Харитонові. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2013. С. 95–98.

16. Бурова Л.І. Правовий статус медіатора при розгляді справ щодо захисту прав інтелектуальної власності. *Правове життя сучасної України*: матер. Міжнар. наук. практ. конф. (м. Одеса, 16–17 травня 2013). Т. 2 / відп. за випуск д.ю.н., проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2013. С. 678–680.

17. Бурова Л.І. Соотношение судебной защиты и альтернативного разрешения споров в сфере права интеллектуальной собственности. *Правовые реформы в постсоветских странах: достижения и проблемы*: межд. науч.

практ. конф. (28–29 марта 2014 р, г. Кишинэу) / орг. ком.: Бужор В. [и др.]. Кишинев: Iulian, 2014. С. 161–164.

18. Бутова Л.І. Запровадження медіації як альтернативного способу вирішення спорів у сфері права інтелектуальної власності. *Правове життя сучасної України*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею акад. С.В. Ківалова (16–17 травня 2014 р., м. Одеса) / відп. за вип. В.М. Дрьомін; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. С. 506–508.

19. Бутова Л.І. Медіація як спосіб захисту прав інтелектуальної власності від порушень в мережі Інтернет. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (15–16 травня 2015 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2015. С. 536–538.

20. Бутова Л.І. Альтернативні способи захисту права інтелектуальної власності від порушень в мережі Інтернет. *Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет: теоретичні та практичні аспекти*: матеріали Інтернет – конференції (м. Одеса, 22 травня 2015 р.) / за заг. ред. О.І. Харитонові. Одеса: Фенікс, 2015. С. 107–109.

21. Бутова Л.І. Визначення конфліктів в праві інтелектуальної власності. *Проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС*: Інтернет-конференція, присвячена пам'яті І.В. Шерешевського (м. Одеса, 11 грудня 2015 р.). Одеса: Фенікс, 2015. С. 148–151.

22. Бутова Л.І. Інтернет-конфлікти щодо прав інтелектуальної власності. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса): у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – Одеса: Юридична література, 2016. С. 561–563.

23. Галупова Л.І. Переваги медіації та третейського суду як альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.). Т. 2 / за ред. Г.О. Ульянової. Одеса, 2018. С. 560–563.

24. Галупова Л.І. Поняття онлайн-медіація у сфері права інтелектуальної власності. *Правове життя сучасної України*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 17 травня 2019 р.) / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 581–584.

25. Галупова Л.І. Онлайн-медіація як спосіб захисту прав інтелектуальної власності в цифровому середовищі. *Рекодифікація цивільного законодавства і системи права України у контексті євроінтеграційних процесів*: матер. Всеукр. науково-практичн. конфер. (Одеса, 8–9 листопада 2019 року) / За заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2019. С. 236–239.

26. Галупова Л.І. Способи врегулювання онлайн – конфліктів щодо прав інтелектуальної власності. *Правове життя сучасної України*: у 3 т.:

матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 3. С. 521–524.

АНОТАЦІЯ

Галунова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2021.

Дисертація є першим у науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності.

У дисертації розглянуто наукові підходи до визначення поняття «конфлікт» та розкрито його співвідношення з категорією «спір». Визначено особливості конфліктів у сфері права інтелектуальної власності, а також проведено їх класифікацію за різними критеріями. Розкрито сутність альтернативних способів врегулювання конфліктів та переваги їх застосування у сфері права інтелектуальної власності.

Визначено поняття медіації та її переваги як способу альтернативного врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності, а саме: швидке врегулювання конфлікту та припинення правопорушення; прийняття рішення, яке задовольняє вимоги обох сторін; збереження професійних зв'язків; налагодження нового ділового партнерства; конфіденційність процесу та збереження ділової репутації сторін; поштовх для створення та розвитку нових об'єктів права інтелектуальної власності. Досліджено міжнародний досвід регулювання відносин та практики поширення медіації як альтернативного способу врегулювання конфліктів.

Сформульовано науково обгрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення законодавства в сфері регулювання процедури медіації.

Ключові слова: конфлікт, спір, права інтелектуальної власності, альтернативне врегулювання конфлікту, вирішення спору, медіація, мирова угода, третейський суд, врегулювання спору за участю судді, міжнародний арбітраж, переговори.

АННОТАЦИЯ

Галунова Л.И. Альтернативные способы урегулирования конфликтов в сфере интеллектуальной собственности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2021.

Диссертация является первым в науке гражданского права специальным комплексным исследованием альтернативных способов урегулирования конфликтов в сфере интеллектуальной собственности.

В диссертации рассмотрены научные подходы к определению понятия «конфликт». Определены особенности конфликтов в сфере интеллектуальной собственности, на основании чего выделены подходы к их классификации по следующим критериям: субъектный состав; объект конфликта; категория прав интеллектуальной собственности.

С учетом субъектного состава отношений, возникающих при создании и использовании объектов права интеллектуальной собственности, выделены следующие виды конфликтов: конфликт интересов; конфликт прав; конфликт прав интеллектуальной собственности и других гражданских прав.

Раскрыт доктринальный подход разграничения понятий «конфликт» и «спор» по различным критериям: процедурные составляющие, включающие момент возникновения и завершения; механизм урегулирования конфликта и спора; сущностные (содержательные) составляющие – причины возникновения; условий исчерпания; осознанности.

Определено, что урегулирование конфликтов в сфере права интеллектуальной собственности имеет частноправовую и публично-правовую природу.

Охарактеризована сущность альтернативных способов урегулирования конфликтов и преимущества их применения в сфере интеллектуальной собственности. Предложена классификация способов альтернативного урегулирования конфликтов. Выделены наиболее эффективные способы урегулирования конфликта в сфере интеллектуальной собственности: медиация; третейский суд; международный коммерческий арбитраж; урегулирование спора при участии судьи; мировое соглашение и переговоры без посредников. Перечень способов АРС не может быть исчерпывающим в силу конституционного положения о возможности выбора лицом любого способа защиты своих прав, не противоречащего.

Определены понятие медиации и ее преимущества как способа альтернативного урегулирования конфликта в сфере права интеллектуальной собственности, а именно: быстрое урегулирование конфликта и прекращения правонарушения; принятие решения, которое удовлетворяет требования обеих сторон; сохранение профессиональных связей; налаживание нового делового партнерства; конфиденциальность процесса и сохранения деловой репутации сторон; толчок для создания и развития новых объектов права интеллектуальной собственности.

Раскрыты характерные для процедуры медиации принципы: добровольности; конфиденциальности; самоопределения и равноправия сторон; независимости и нейтральности медиатора; беспристрастности.

Определен порядок проведения медиации как способа урегулирования конфликта в сфере интеллектуальной собственности. Выделены стадии проведения процедуры медиации, необходимые для всестороннего

рассмотрения причин конфликта, интересов сторон и возможных условий для их примирения.

Установлены схожие и отличительные черты соглашения по результатам медиации и мирового соглашения.

Исследован международный опыт регулирования отношений и практики распространения медиации как альтернативного способа урегулирования конфликтов.

Сформулированы научно обоснованные предложения и рекомендации по совершенствованию законодательства в сфере регулирования процедуры медиации.

Ключевые слова: конфликт, спор, права интеллектуальной собственности, альтернативное урегулирование конфликта, альтернативное решение спора, медиация, мировое соглашение, третейский суд, урегулирование спора по учась судьи, международный арбитраж, переговоры.

SUMMARY

Galupova L. Alternative ways to resolve conflicts in the field of intellectual property law. – Manuscript.

The thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Procedure; Family Law; International Private Law. – National University «Odessa Law Academy», Odessa, 2021.

The dissertation is the first in the science of civil law special comprehensive study of alternative ways of resolving conflicts in the field of intellectual property law.

The dissertation considers scientific approaches to the definition of the concept of «conflict» and reveals its relationship with the category of «dispute». The peculiarities of conflicts in the field of intellectual property rights are determined, as well as their classification according to various criteria. The essence of alternative ways of conflict resolution and the advantages of their application in the field of intellectual property law is revealed.

The concept of mediation and its advantages as a way of alternative settlement of the conflict in the field of intellectual property rights is considered, namely: fast settlement of the conflict and termination of the offense; making a decision that satisfies the requirements of both parties; maintaining professional ties; establishing a new business partnership; confidentiality of the process and preservation of the business reputation of the parties; impetus for the creation and development of new intellectual property rights. The international experience of regulating relations and the practice of mediation as an alternative way of conflict resolution is studied.

Scientifically substantiated proposals and recommendations for improving the legislation in the field of regulating the mediation procedure are formulated.

Key words: conflict, dispute, intellectual property rights, alternative conflict resolution, alternative dispute resolution, mediation, amicable settlement, arbitration court, dispute settlement with a judge, international arbitration, negotiations.

Підписано до друку 25.03.2021 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 2104-11.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com